

Grzegorz SPYCHALSKI

WYKORZYSTANIE FUNDUSZY STRUKTURALNYCH DLA SEKTORÓW ROLNICTWA I RYBOŁÓWSTWA W LATACH 2004–2006 W POLSCE

STRUCTURAL FUNDS USAGE IN AGRICULTURE, RURAL DEVELOPMENT AND FISHERY IN POLAND IN 2004–2006 PERIOD

Katedra Ekonomii, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin

Abstract. The paper presents analysis of structural funds usage in agriculture, rural development and fishery in Poland in the period of 2004–2006. The first part of the work focuses on operating rules of operational programs financing with The European Agricultural Guidance and Orientation Fund as well as Financial Instrument of Fishery Support. There is a description of priorities and measures of operational programs and the procedures of financial support assignment. The second part of the paper discusses the results of programs implementation in the Polish food economy and rural development. Special consideration is paid to the structure of submitted applications and to the phase of particular measures realization. The conclusions cover the state, that Operational Program “Restructuring and Modernisation of Food Economy and Rural Development” is the best implemented operational program of all included in National Development Plan, but the “Fishery and Fish Processing” Program still needs more beneficiaries activity and support from executive institutions.

Słowa kluczowe: fundusze strukturalne, gospodarka żywnościowa, rybołówstwo, wdrażanie.

Key words: fishery, food economy, implementation, structural funds.

WSTĘP

W Unii Europejskiej, jako szczególnej organizacji międzynarodowej o silnej integracji procesów gospodarczych, aż 27 państw członkowskich stwarza warunki rozwoju i wzrostu konkurencyjności całym gospodarkom narodowym i poszczególnym regionom. Stopniowa ewolucja procesów integracji, od unii celnej przez wspólny rynek aż do unii gospodarczo-walutowej i harmonizacji polityki gospodarczej, stwarza możliwości rozwoju głównie regionów bogatszych.

W związku z tym pojawiały się duże różnice w wartościach podstawowych mierników dobrobytu społecznego krajów i regionów, które instytucje unijne i gremia polityczne krajów członkowskich postanowiły ograniczyć poprzez utworzenie wspólnej polityki strukturalnej. Powstała ona formalnie w roku 1987 przez przyjęcie w Jednolitym akcie europejskim zapisów o spójności ekonomicznej i społecznej i prowadzenie funduszy strukturalnych jako głównych instrumentów realizacji tej polityki (Czyżewski i Henisz-Matuszczak 2004).

Od tego czasu stopniowo zwiększa się zakres oddziaływania funduszy strukturalnych i suma środków na realizację celów w kolejnych wieloletnich perspektywach finansowych. Podejmowane są też działania w celu zwiększenia efektywności ich wykorzystania, tak aby projekty finansowane z budżetu europejskiego angażowały też środki prywatne i samorządowe, powodując

efekty synergii. Obecna polityka strukturalna, oprócz wyrównywania różnic regionalnych i wspierania przekształceń regionów zmieniających strukturę społeczno-ekonomiczną, ma ułatwiać wzrost konkurencyjności całym gospodarkom narodowym i całym sektorom rynku wspólnotowego.

Przedmiotem jej oddziaływania jest także gospodarka żywnościowa zapewniająca wytwarzanie wysokiej jakości artykułów konsumpcyjnych i chroniąca naturalne środowisko przyrodnicze. Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) był jednym z czterech funduszy finansujących politykę strukturalną w obszarze rolnictwa i terenów wiejskich. Także w Polsce w latach 2004–2008 wykorzystywano środki z tego źródła w celu modernizacji i restrukturyzacji gospodarstw rolnych i rybołówstwa.

Celem tego opracowania jest analiza wykorzystania funduszy strukturalnych w rolnictwie i rybołówstwie w Polsce od czasu jej przystąpienia do UE w 2004 roku do końca października 2006 roku oraz ocena struktury składanych wniosków o dofinansowanie działań objętych programem sektorowym.

MATERIAŁ I METODY

Wykorzystano pierwotne dane źródłowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jako instytucji płatniczej związanej z tymi projektami i zastosowano metodę analizy porównawczej dla wyprowadzenia wniosków poznawczych i aplikacyjnych.

W procesie dyskusji wyników wykorzystano także źródła wtóre prezentowane w literaturze. W toku przetwarzania danych źródłowych zastosowano metody statystyki opisowej i prezentacji graficznej oraz tabelarycznej.

WYNIKI I DYSKUSJA

Założenia sektorowych programów operacyjnych

Polityka strukturalna Unii Europejskiej zgodnie z artykułem 158 traktatu amsterdamskiego (modyfikującego traktat rzymski) ma na celu zmniejszenie zróżnicowania w rozwoju regionów UE oraz zmniejszenie zacofania najmniej uprzywilejowanych obszarów (Gmyrek 2003). Odbywa się to przy wykorzystaniu czterech funduszy:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej,
- Finansowego Instrumentu Wspierania Rybołówstwa.

Ogólny budżet tych funduszy na lata 2000–2006 wynosił 213 miliardów euro i był przeznaczony na realizację trzech podstawowych celów generalnych:

- promocję rozwoju regionów zacofanych o niższym poziomie wzrostu gospodarczego;
- wspomaganie ekonomicznej i społecznej restrukturyzacji regionów mających trudności strukturalne i podlegających przeobrażeniom (obszarów przemysłu schyłkowego, terenów wiejskich, rejonów zależnych od jednego sektora, np. rybałctwa);
- walkę z długotrwałym bezrobociem, m.in. przez pomoc w dostosowywaniu polityki czy modernizowaniu systemów oświaty oraz kształcenia.

Realizacja celów odbywa się przy uwzględnieniu czterech zasad:

– zasady programowania, czyli opracowywania długofalowych strategicznych programów rozwoju na poszczególnych poziomach terytorialnych jednostek statystycznych (NUTS). Wsparcie kierowane jest na projekty ujęte w strategiach i zgodne z zasadami odpowiednich funduszy strukturalnych;

– zasady koncentracji, która mówi, iż pomoc strukturalna powinna być nie rozproszona, lecz skoncentrowana na ograniczonych, precyzyjnie wybranych celach – zatwierdzonych i konsekwentnie realizowanych. Chodzi także o to, by regionalne lub lokalne projekty skupiały finansowe i organizacyjne zasoby społeczności, uzupełniając środki publiczne prywatnymi;

– zasady dodatkowości (uzupełniania) polegającej na tym, iż publiczne środki europejskie nie powinny zastępować wydatków własnych regionu czy państwa, a jedynie wspomagać projekty własne tych podmiotów;

– zasady partnerstwa, czyli ścisłej współpracy wszystkich partnerów zaangażowanych w proces planowania i realizowania projektów strukturalnych: władz rządowych, regionalnych, lokalnych, partnerów społecznych, gospodarczych, organizacji pozarządowych i środowisk opiniotwórczych.

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej na szczeblu narodowym przygotowano Narodowy plan rozwoju (NPR) jako dokument prognozowania strategicznego na lata 2004–2006. Uwzględniając powyższe zasady, opracowano następnie programy operacyjne dla sektorów i regionów, służące realizacji celów Planu. Rodzaje tych programów wraz ze źródłami ich finansowania przedstawiono w tab. 1.

Tabela 1. Programy operacyjne w NPR

Rodzaj programu	Źródło finansowania
SPO „Wzrost konkurencyjności gospodarki”	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
SPO „Rozwój zasobów ludzkich”	Europejski Fundusz Społeczny
SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”	Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej
SPO „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb”	Instrument Finansowy dotyczący Rybołówstwa
SPO „Transport i gospodarka morska”	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Zintegrowany program operacyjny rozwoju regionalnego (ZPORR)	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Program operacyjny „Pomoc techniczna”	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Źródło: Narodowy plan rozwoju 2004–2008 (2004).

Większość programów ma charakter horyzontalny i dotyczy przedsiębiorstw wszystkich branż oraz sektorów lub finansowania strategii rozwoju regionalnego przygotowanych przez samorządy wojewódzkie. Dwa programy to typowe mechanizmy wsparcia sektorowego, które obejmują gospodarkę żywnościową, rozwój wsi i rybołówstwo (Wilkin 2002). Pomoc współfinansowana z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (Sekcja Orientacji) dotyczy:

- poprawy funkcjonowania gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw rolno-spożywczych,
- pobudzenia produkcji nieżywnościowej na obszarach wiejskich,

- trwałego rozwoju lasów,
- polepszenia warunków pracy na wsi,
- tworzenia nowych miejsc pracy pozarolniczej na terenach wiejskich,
- dywersyfikacji działalności gospodarczej na wsi,
- zachowania i promocji walorów naturalnych obszarów wiejskich.

Finansowy instrument dotyczący rybołówstwa obejmuje:

- odnowienie floty rybackiej i modernizację kutrów,
- pomoc w dostosowaniu połowów do wymogów rynku,
- tworzenie małych jednostek rybołówstwa przybrzeżnego,
- rekompensowanie czasowego zaprzestania działalności,
- pomoc w zachowaniu fauny i flory przybrzeżnej,
- ulepszenia wyposażenia portów rybackich,
- poprawę przetwórstwa i marketingu owoców morza.

Budżet SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” z lat 2004–2006 wynosi 1784,1 mln euro, przy czym 80% kwoty jest zarządzana przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a pozostała część – przez urzędy marszałkowskie i fundacje programów pomocy dla rolnictwa (FAPA). Poniżej przedstawiono poszczególne działania programu i kwoty alokacji pierwotnej, zatwierdzone przez Komisję Europejską (tab. 2).

Tabela 2. Działania SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” w latach 2004–2006

Działania	Budżet [mln euro]
Działania wdrażane przez ARiMR	
1.1. Inwestycje w gospodarstwach rolnych	603,92
1.2. Ułatwianie startu młodym rolnikom	173,33
1.5. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych	464,29
2.1. Przywracanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego naturalną katastrofą i/lub pożarem oraz wprowadzenie odpowiednich instrumentów zapobiegawczych	12,50
2.4. Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa	107,14
2.6. Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem	40,71
3.1. Wsparcie systemu zarządzania	10,53
3.2. Rozwój instytucjonalny	4,96
3.3. Informowanie i promocja programu	8,51
Działania wdrażane przez FAPA	
1.3. Szkolenia	20,00
1.4. Wsparcie doradztwa rolniczego	53,75
2.7. Pilotażowy program Leader Plus	18,75
Działania wdrażane przez urzędy marszałkowskie	
2.2. Scalenia gruntów rolnych	21,25
2.3. Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego	112,50
2.5. Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi	132,00

Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

Budżet SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb wynosi ogółem 373,7 mln euro i jest podzielony na cztery priorytety z grupami działań (tab. 3).

Tabela 3. Działania SPO „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb” oraz budżet przeznaczony na to działanie na lata 2004–2006

Priorytety	Działania	Budżet [mln euro]
Priorytet 1 „Dostosowanie nakładu połowowego do zasobów”	złomowanie statków rybackich	71,3
	uruchomienie działalności innej niż rybołówstwo	
	wspólne przedsięwzięcia (działanie nie jest realizowane)	
Priorytet 2 „Odnowa i modernizacja floty rybackiej”	budowa nowych statków rybackich (działanie nie jest realizowane)	111,3
	modernizacja istniejących statków rybackich	
	wycofanie związane z odnową (działanie nie jest realizowane)	
Priorytet 3 „Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla ryb, urządzenia portowe, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe”	ochrona i rozwój zasobów wodnych	127,8
	chów i hodowla ryb	
	rybacka infrastruktura portowa	
	przetwórstwo i rynek rybny	
	rybołówstwo śródlądowe	
Priorytet 4 „Inne działania”	rybołówstwo przybrzeżne	60,0
	działania społeczno-ekonomiczne	
	znajdowanie oraz promowanie nowych rynków zbytu na produkty rybne	
	działania organizacji obrotu rynkowego	
	czasowe zawieszenie działalności i inne rekompensaty finansowe	
	działania innowacyjne	

Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

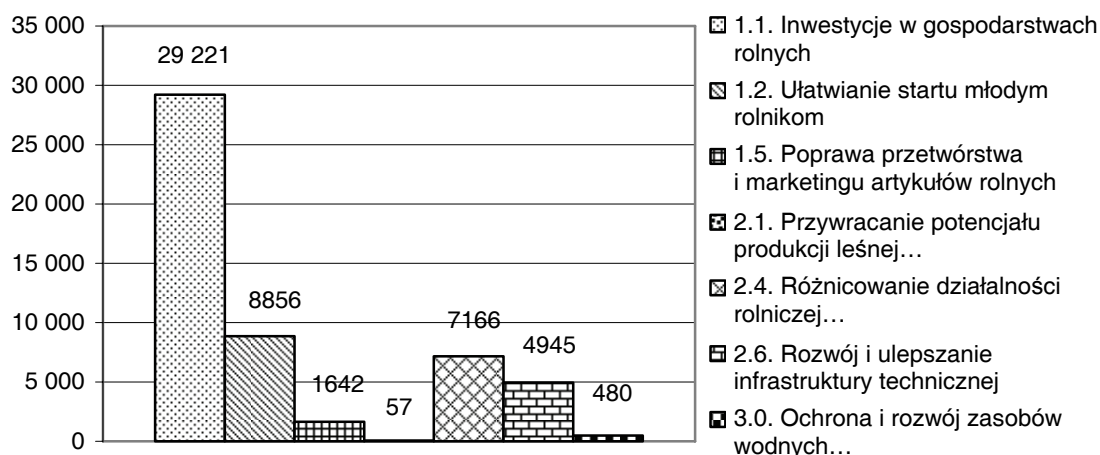
Część środków, przeznaczonych na współfinansowanie programów operacyjnych sektora żywnościowego i rybołówstwa, jest przekazywana na pomoc techniczną, czyli na wsparcie promocji, analiz cząstkowych, szkoleń i doradztwa.

Efekty programów operacyjnych

Ze względu na konieczność przygotowania instytucji wdrażających oba programy, zarówno w aspekcie organizacyjno-kadrowym, jak i w aspekcie systemów informatycznych, przyjmowanie wniosków o dofinansowanie odbywało się głównie w latach 2005 i 2006, a w przypadku wielu działań SPO „Rybołówstwo” – także w roku 2007.

W ramach sektorowego programu operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” do końca października 2006 roku złożono łącznie 62 370 wniosków o dofinansowanie realizacji projektów na kwotę 7 789 106,9 tys. zł, co stanowi 140,97% dostępnego limitu. W tym samym okresie podpisano już 44 212 umów z realizatorami projektów na kwotę stanowiącą 81,89% dostępnego limitu. Uwzględniając możliwość wydatkowania środków z programu do końca 2008 roku, można stwierdzić, że alokacja zostanie w całości wykorzystana. Tym bardziej, że w badanym okresie zrealizowano płatności na kwotę 2 238 433,7 tys. zł, co stanowi 39,46% dostępnego limitu.

Ocena struktury realizowanych projektów wskazuje, iż największym powodzeniem wśród beneficjentów cieszą się instrumenty wsparcia inwestycyjnego, premie dla młodych rolników oraz różnicowanie działalności rolniczej (rys. 1).

Rys. 1. Liczba wniosków złożonych w ramach poszczególnych działań SPO „Restrukturyzacja” na lata 2004–2006

Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

Na podstawie złożonych wniosków można stwierdzić, że wyraźnie trzy województwa wykazują większą aktywność od pozostałych: mazowieckie, lubelskie i wielkopolskie. Wynika to, z jednej strony, z dużej liczby gospodarstw w tych regionach, a z drugiej strony – z większych potrzeb inwestycyjnych na ogół mniejszych obszarowo podmiotów (tab. 4).

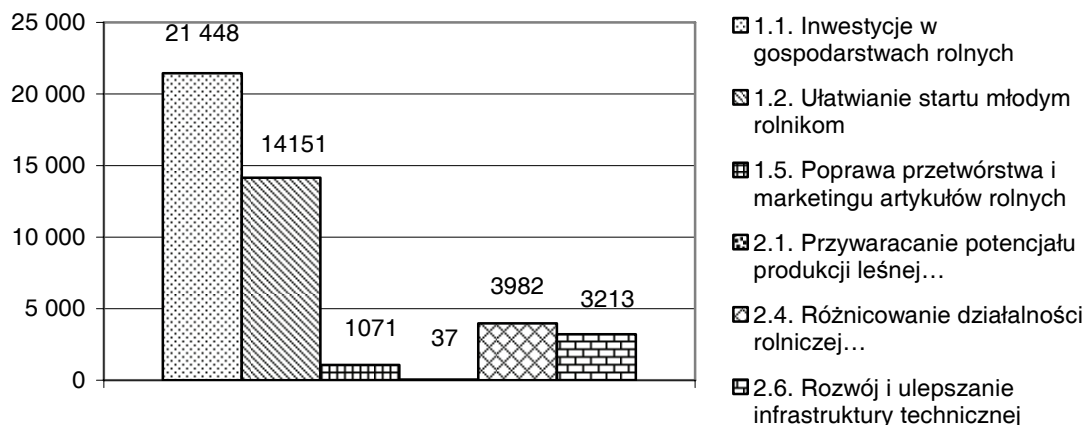
Tabela 4. Liczba wniosków złożonych w ARiMR od czasu uruchomienia Programu, według oddziałów regionalnych (OR) w latach 2004–2006

Oddziały regionalne	Działanie							Razem liczba wniosków w OR
	1.1	1.2	1.5	2.1	2.4	2.6	3	
Dolnośląskie	1045	839	49	–	306	93	–	2332
Kujawsko-pomorskie	2383	1458	105	–	395	341	3	4682
Lubelskie	3596	2086	134	–	1273	941	–	8030
Lubuskie	340	307	39	2	100	53	–	841
Łódzkie	3068	1774	139	–	507	464	–	5952
Małopolskie	1537	723	93	–	724	232	–	3309
Mazowieckie	4730	3040	217	–	768	685	–	9440
Opolskie	734	531	43	2	165	233	–	1708
Podkarpackie	739	525	54	–	488	152	–	1958
Podlaskie	2166	1516	65	–	480	548	–	4775
Pomorskie	1076	774	74	–	241	269	160	2434
Śląskie	668	424	109	–	257	105	–	1563
Świętokrzyskie	1861	747	42	–	523	308	–	3481
Warmińsko-mazurskie	1102	962	98	53	223	114	70	2552
Wielkopolskie	3507	2564	341	–	572	342	–	7326
Zachodniopomorskie	669	586	40	–	144	65	220	1504
Razem działania	29 221	18 856	1 642	57	7 166	4 945	480	62 367

Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

Tytuły działań zob. rys. 1 i tab.3.

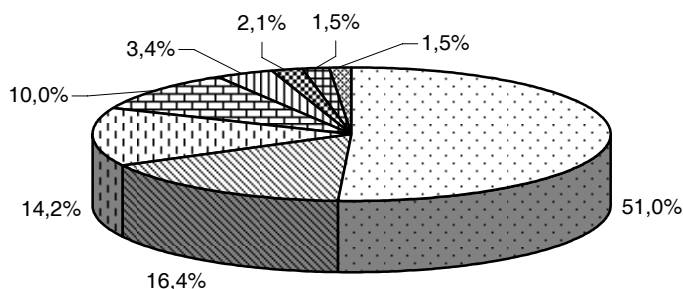
Efektem procedury oceny wniosków i ich prawidłowości są zawierane umowy o dofinansowanie konkretnych zadań inwestycyjnych. Struktura zadań jest zbliżona do udziału działań w ogólnej liczbie wniosków, w tym 29 221 to umowy na dofinansowanie inwestycji w gospodarstwach rolnych i ułatwianie startu młodym rolnikom (rys. 2).

Rys. 2. Liczba umów zawartych w ramach poszczególnych działań (wg danych na dzień 31.10.2006 roku)
Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

Poszczególne działania sektorowego programu operacyjnego obejmują różnego rodzaju nakłady inwestycyjne. W działaniu 1.1 (zob. rys. 2), które jest wykorzystywane przez największą liczbę beneficjentów w kraju, większość kosztów kwalifikowanych dotyczy wyposażenia i urządzeń technicznych modernizujących środki trwałe w gospodarstwie.

Analiza struktury kosztów kwalifikowanych wskazuje, że głównym celem wydatków jest poprawa warunków utrzymania zwierząt i warunków sanitarno-higienicznych procesu produkcyjnego (rys. 3).

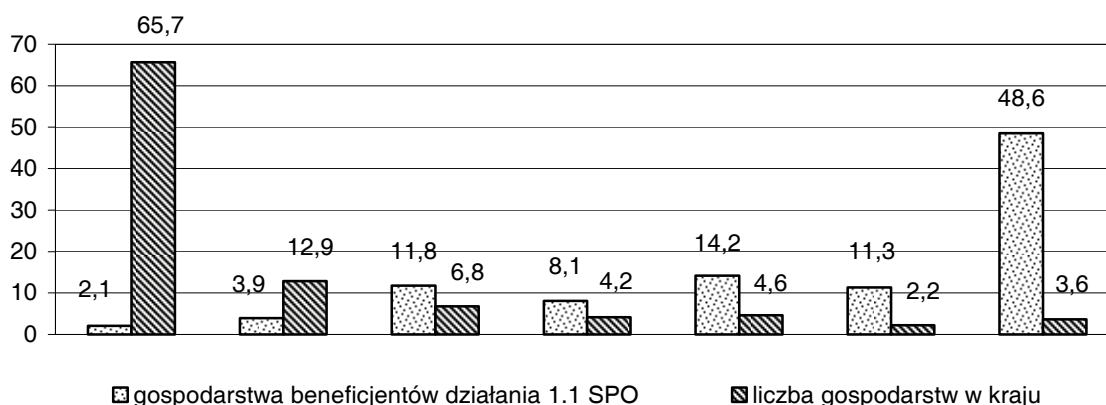

- Poprawa warunków utrzymania (dobrostanu) zwierząt
- Poprawa warunków sanitarno-higienicznych produkcji
- Ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego, krajobrazu, zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego wsi
- Poprawa warunków i bezpieczeństwa pracy
- Poprawa jakości produktów rolnych
- Zwiększenie wartości dodanej produktów rolnych
- Dostosowanie profilu produkcji gospodarstwa do wymagań rynku
- Pozostałe

Rys. 3. Struktura kosztów kwalifikowanych w ramach działania 1.1. Inwestycje w gospodarstwach rolnych SPO, wg celu głównego
Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

Ważnym czynnikiem efektywności zrealizowanych projektów jest ich żywotność mierzona wielkością ekonomiczną gospodarstw rolnych korzystających z pomocy. Porównując strukturę

beneficjentów działania 1.1 ze strukturą ogólnej populacji polskich gospodarstw, dochodzimy do wniosku, że inwestycje prowadzą gospodarstwa o większym potencjale ekonomicznym. W ogólnej liczbie beneficjentów aż 48,6% stanowią podmioty o wielkości ekonomicznej przekraczającej 16 ESU, przy czym najmniejsze gospodarstwa (do 2 ESU) stanowią zaledwie 2,1% projektów składanych w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (rys. 4).

Rys. 4. Struktura projektów wg żywotności ekonomicznej gospodarstw rolnych
Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

W ramach sektorowego programu operacyjnego „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb” złożono 2700 wniosków o pomoc finansową (na kwotę 913567,8 tys. zł) w ramach takich priorytetów, jak:

- dostosowanie nakładu połowowego do zasobów;
- ochrona i modernizacja floty rybackiej;
- ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla ryb, urządzenia portowe, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe;
- inne działania.

Listę działań według priorytetów i liczbę złożonych wniosków przedstawia tab. 5.

Tabela 5. Liczba złożonych wniosków oraz kwota przeznaczona na pomoc wg działań w SPO „Rybołówstwo...” na lata 2004–2006

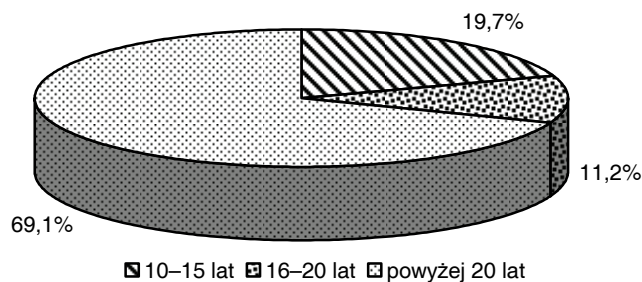
Działanie	Liczba wniosków	Kwota [tys. zł]
1.1. Złomowanie statków rybackich	433	411 278,5
1.2. Przeniesienie statków do krajów trzecich lub zmiana ich przeznaczenia	32	12 675,9
2.2. Modernizacja istniejących statków rybackich	48	961,4
3.1. Ochrona i rozwój zasobów wodnych	9	7087,6
3.2. Chów i hodowla ryb	244	59 167,5
3.3. Rybacka infrastruktura portowa	41	109 508,7
3.4. Przetwórstwo i rynek rybny	140	193 447,1
3.5. Rybołówstwo śródlądowe	13	347,8
4.1. Rybołówstwo przybrzeżne	5	2147,1
4.2. Działania społeczno-ekonomiczne	1401	62 050,2
4.3. Znajdowanie oraz promowanie nowych rynków zbytu na produkty rybne	41	4305,1
4.4. Działania organizacji obrotu rynkowego	17	3216,2
4.5. Czasowe zawieszenie działalności i rekompensaty finansowe	246	4908,0
4.6. Działania innowacyjne i inne	30	42 466,7
Razem	2700	913 567,8

Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

W ramach priorytetu 1 głównym działaniem jest złomowanie statków rybackich, w przypadku którego złożono 16% wniosków o dofinansowanie. Największą liczbę statków przeznaczono do złomowania w Kołobrzegu (58), we Władysławowie (42), w Ustce (37) i Dziwnowie (28).

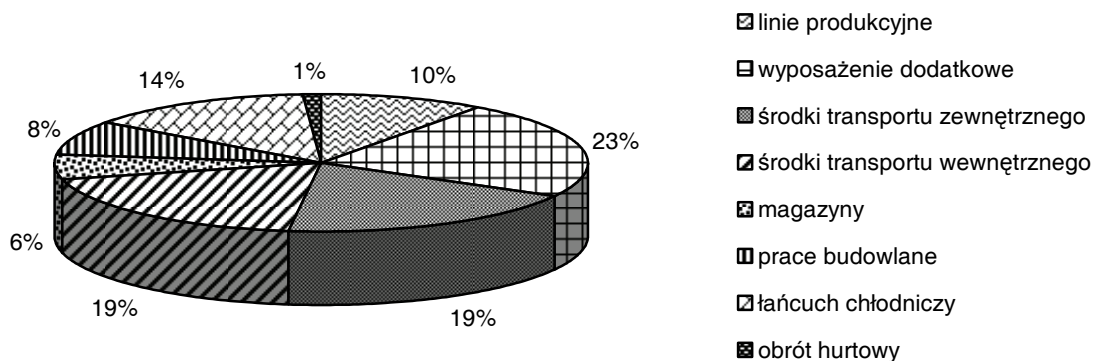
Struktura wiekowa złomowanej floty wskazuje, że większość jednostek stanowią obiekty charakteryzujące się ponad 20-letnią eksploatacją, co oznacza, że są w złym stanie technicznym (rys. 5).

Rys. 5. Struktura wiekowa złomowanych statków
Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

W ramach priorytetu 2 modernizacja istniejących kutrów i łodzi dotyczyła głównie inwestycji zwiększających bezpieczeństwo i poprawiających warunki sanitarne. Niewielkie zainteresowanie beneficjentów tym priorytetem wynika ze zmian przepisów Unii Europejskiej, która znacznie ograniczyła zakres dopuszczalnych prac modernizacyjnych na istniejących kutrach rybackich. Wykluczona została m.in. możliwość modernizacji silników.

W ramach priorytetu 3 realizowano inwestycje w przemyśle przetwórstwa rybnego, co oznacza, że składano wnioski o wsparcie zakupów wyposażenia, maszyn i linii technologicznych. Liczba wniosków o dofinansowanie odzwierciedla aktywność przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego na terenie kraju. Ponad 60% inwestycji jest realizowanych w dwóch województwach – zachodniopomorskim i pomorskim, a w dalszej kolejności w województwach: śląskim, wielkopolskim i kujawsko-pomorskim. Strukturę rodzajową ponoszonych wydatków inwestycyjnych przedstawiono na rys. 6.

Rys. 6. Struktura rodzajów inwestycji w przetwórstwie rybnym na podstawie wniosków złożonych w latach 2004–2006
Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

W działaniach w ramach priorytetu 4 chodzi głównie o łagodzenie problemów społecznych związanych z utratą miejsc pracy w wyniku redukcji nakładu połowowego rybołówstwa bałtyckiego. W ramach działań społeczno-ekonomicznych wypłaca się rybakom rekompensaty finansowe w wysokości 10 000 euro, pod warunkiem pozostawania poza zawodem przez rok. Niewielkie zainteresowanie dotyczy rybołówstwa przybrzeżnego czy działań organizacji obrotu rynkowego lub innowacyjnych. Dlatego beneficjenci nadal mogą składać wnioski o dofinansowanie swoich projektów. Takie postępowanie instytucji wdrażających potwierdzają dane dotyczące wykorzystania limitów w ramach tego programu operacyjnego (tab. 6).

Tabela 6. Wykorzystanie środków (limity) w latach 2004–2006 wg priorytetów SPO „Rybołówstwo...”

Priorytet	Dostępne środki [zł]	Zrealizowane płatności		Wykorzystanie dostępnego limitu [%]
		liczba	kwota [zł]	
Dostosowanie nakładu połowowego do zasobów	441 766 201,96	336	315 012 167,59	71,31
Odnowa i modernizacja floty rybackiej	28 493 695,61	14	130 365,04	0,46
Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla ryb, urządzenia portowe, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe	452 009 900,26	88	14 212 773,15	3,14
Inne działania	182 128 326,68	1942	53 686 304,68	29,48
Razem	–	2410	383 041 610,46	34,68

Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa... (2007).

PODSUMOWANIE

Fundusze strukturalne wspierające polski sektor żywnościowy są wykorzystywane w ramach dwóch programów operacyjnych – „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2006” i „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb”.

Pierwszy z nich to jeden z najlepiej realizowanych elementów Narodowego planu rozwoju, obejmujący 13 działań wdrażanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), fundacje programów pomocowych dla rolnictwa (FAPA) i urzędy marszałkowskie. Do końca 2006 roku w ramach wszystkich działań wypłacono ponad 2,8 mld zł, co stanowi 47% wykorzystania dostępnej kwoty przeznaczonej na pomoc w ramach SPO. Pierwszym działaniem, w ramach którego zrealizowano płatności na rzecz wszystkich beneficjentów, jest „Ułatwienie startu młodym rolnikom” (50 tys. zł bezzwrotnej pomocy). Pozostałe działania mają charakter inwestycyjny, a płatności będą realizowane do końca 2008 roku zgodnie z harmonogramami złożonymi przez samych wnioskodawców.

Rolnicy – beneficjenci Programu mają wysokie kwalifikacje zawodowe i prowadzą relatywnie silne ekonomicznie gospodarstwa rolne. Stosunkowo liczną grupę stanowią wśród nich producenci, którzy korzystali wcześniej ze wsparcia w ramach programu SAPARD.

W SPO „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb” znajduje się 17 działań, wśród których ARiMR wdraża jeszcze 14. Do końca 2006 roku złożono ponad 2,8 tys. wniosków o pomoc finansową na kwotę przekraczającą 1,1 mld zł. Wypłacono beneficjentom 396,8 mln zł, tj. 37% limitu finansowego przewidzianego dla całego Programu. W ramach tego programu beneficjenci

korzystają głównie z działań społeczno-ekonomicznych oraz z działania dotyczącego złomowania statków rybackich.

Zrealizowano zatem główny cel obu programów operacyjnych, jakim była modernizacja i restrukturyzacja sektora rolno-żywnościowego zgodna z wymogami rynku europejskiego, chociaż na efekty końcowe należy poczekać do końca 2008 roku.

Duże zainteresowanie producentów funduszami strukturalnymi świadczy ponadto o aktywności inwestycyjnej i skłonności do wdrażania postępu technicznego i organizacyjnego.

PIŚMIENNICTWO

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – dwa lata po akcesji.** 2007. Warszawa, ARiMR.
- Czyżewski A., Henisz-Matuszczak A.** 2004. Rolnictwo Unii Europejskiej i Polski. Studium porównawcze struktur wytwórczych i regulatorów rynków rolnych. Poznań, Wydaw. AE.
- Gmyrek A.M.** 2003. Polityka strukturalna Unii Europejskiej. Warszawa, Ministerstwo Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej.
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej.** DzU z 2003 r., nr 229, poz. 2273.
- Wilkin J.** 2002. Budowa instytucji wspierających rozwój wsi i rolnictwa w kontekście integracji Polski z Unią Europejską [w: Wieś i rolnictwo. Perspektywy rozwoju]. Red. J. Frenkel, T. Hunek, F. Tomczak. Warszawa, IERiGŻ.